DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I DANMARK[1]

Bruttonationalindkomsten.

Den økonomiske aktivitet i 1953 var på alle de vigtigste områder større end i det foregående år. En foreløbig, delvis skønsmæssig opgørelse af bruttonationalindkomsten viser (i kostpriser) en stigning på ca. 850 mill. kr. eller ca. 3 %, og tages hensyn til de lavere priser i 1953, var fremgangen 4–5 %. Som det fremgår af nedenstående oversigt, var det beløb, der var til rådighed til forbrug og investering, ca. 1000 mill. kr. større end i 1952, når der regnes med årets priser, men den reelle stigning var også her noget større, idet rådighedsbeløbet i 1949-priser er steget med ca. 1.2 milliard kr.

Der synes ikke at kunne være tvivl om, at den overvejende del af stigningen i rådighedsbeløbet er gået til en *forøgelse af det offentlige og private forbrug*. Hvad det offentlige forbrug angår, anslås stigningen til en halv snes procent og skyldes i første række de militære bygge- og anlægsarbejder, der er inkluderet i denne post. Opgørelsen af det private forbrug støder på den vanskelighed, at man savner oplysning om ændringerne i varelagrene uden for landbruget, hvorfor det private forbrug og varelagerforskydninger uden for landbruget i tabellen er opført som en samlet post. Udviklingen af indekset for detailomsætningen og andre oplysninger tyder imidlertid på, at det private forbrug i 1953 har ligget ca. 5 % højere end i 1952.

En forbrugsstigning af denne størrelse synes ikke at have kunnet finde sted, uden at der samtidig må være sket en vis nedgang i varelagrene uden for landbruget. Hvis dette har været tilfældet, er der tale om en fortsættelse af udviklingen i 1952, da de pågældende varelagre formindskedes med ca. 400 mill. kr. Hvorledes det end måtte forholde sig hermed, viser opgørelsen af *bruttoinvesteringerne* iøvrigt en lille nedgang i årets priser og en lille stigning i faste (1949-)priser. Investeringerne i bygninger og anlæg var ikke uvæsentligt større end i 1952, medens investeringerne i maskiner, transportmidler m. m. må antages at have været nogenlunde uforandrede. Derimod viser posten „besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget" et stærkt fald i sammenligning med 1952.

Landbruget.

Det største bidrag til stigningen i bruttonationalindkomsten i faste priser blev præsteret af landbruget, men da priserne for en række landbrugsprodukter var

[1] Se også tabelbilaget bag i heftet.

Bruttonationalindkomst og rådighedsbeløb.
(Mill. kr.)

Årets priser:	1952	1953
Bruttonationalindkomst i kostpriser	25.404	26.234
Forbrugsafgifter ÷ pristilskud	1.800	2.005
Bruttonationalindkomst i markedspriser	27.204	28.239
Varer og tjenester leveret til udlandet (netto)	153	155
Til rådighed	27.051	28.084
Heraf anvendt til:		
Offentlig konsum:	3.155	3.525
Privat konsum og varelagerforskydninger uden for landbruget	17.416	18.194
Bruttoinvesteringer inclusive besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget	6.480	6.365
Nemlig til:		
Bygninger og anlæg	3.095	3.280
Skibe, maskiner, redskaber m. v.	3.150	3.025
Besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget	235	60
1949-priser:		
Konsum og varelagerforskydninger uden for landbruget	16.950	18.100
Investeringer inclusive besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget	4.930	5.000

lavere end i 1952, var stigningen i landbrugets bruttonationalprodukt målt i årets priser kun ca. 3%. Mængdeindekset for *den animalske landbrugsproduktion* steg til ca. 134 mod 117 i 1952 (1949 = 100), idet der var fremgang på alle områder, stærkest for svinekød og flæsk, nemlig ca. 26 %. Svinebestanden forøgedes i 1953 med 550.000 stk. til knap 4.5 mill., medens hornkvægbestanden gik frem med knap 50.000 til 3 mill. stk.

Om udsigterne for indeværende år kan det siges, at den nye rekordhøst i 1953 giver grundlag for en yderligere stigning af husdyrproduktionen. *Det samlede høstudbytte* i 1953 er foreløbig opgjort til 143,7 mill. afgrødeenheder, hvilket er 8.7 mill. afgrødeenheder mere end i 1952, idet en nedgang i korn- og kartoffeludbyttet er mere end opvejet af stigninger i udbyttet af hø og af foder- og sukkerroer.

Eksporten af landbrugsprodukter viste i 1953 stærk fremgang, og til trods for, at den gennemsnitlige eksportpris for alle de vigtigste varer med undtagelse af smør var lavere end i 1952, var værdien af landbrugseksporten næsten 450 mill. kr. eller ca. 13 % større. De eksporterede mængder fremgår af nedenstående tabel. Ligesom i 1952 aftog *England* ca. 94 % af den samlede eksport af bacon og flæsk, og dets andel af smøreksporten steg fra 75 % i 1952 til 77–78 % i 1953. England var også hovedaftager af danske æg; men dets andel i den samlede danske ægeksport gik dog ned fra knap 70 til godt 68 %. Derimod

Høstudbyttet.

	1000 tons		Mill. afgrødeenh.	
	1952	1953	1952	1953
Hvede	301	290	3.0	2.9
Rug	358	324	3.6	3.2
Foderkorn	3.913	3.829	36.8	36.2
Korn (kærne) ialt	4.572	4.443	43.4	42.3
Bælgsæd	14	15	0.1	0.2
Kartofler	2.320	1.830	4.8	3.9
Foderkorn og markgulerødder (rod)	18.533	23.012	24.7	30.4
Sukkerroer til fabrik (rod)	2.045	2.459	4.4	5.9
Rodfrugter (rod) ialt	22.898	27.301	33.9	40.2
Hø	1.850	2.213	7.5	8.9
Halm	5.722	5.550	11.5	11.1
Græs- og grønfoder, fortæret frisk			34.9	35.4
Roetop, opfodret frisk			1.3	1.6
Ensileringsafgrøder			2.4	4.0
Samlet høstudbytte			135.0	143.7

Eksporten af landbrugsprodukter[1].

	1952	1953	Stigning i procent
Smør	116.600 tons	137.400 tons	18
Ost	53.800 „	59.900 „	11
Æg	88.700 „	96.900 „	9
Bacon og flæsk[2]	190.600 „	256.500 „	35
Svinefedt	9.300 „	12.400 „	33
Slagtet fjerkræ	7.900 „	9.300 „	18
Hornkvæg	354.400 stk.	390.600 stk.	10
Slagteriaffald	24.600 tons	32.500 tons	32
Heste og føl	34.800 stk.	29.900 stk.	÷14
Kartofler	122.400 tons	195.000 tons	59

[1] Kilde: „Landbrugsrådets Meddelelser".
[2] Heri medregnet levende svin (7.300 stk. i 1952 og 96.700 stk. i 1953), omregnet til slagtevægt med 100 kg pr. stk.

var det vigtigste eksportmarked for dansk ost ligesom det foregående år *Vesttyskland,* der aftog 40 % mod 38 % i 1952 (mod henholdsvis 21 % og 28 % til England). På de fleste andre områder viser landbrugseksporten til Vesttyskland nedgang i 1953 såvel absolut som relativt. Dette gælder smør, æg, flæsk og svinefedt, medens der var stigning for fjerkræ og slagteriaffald. Eksporten af hornkvæg til Vesttyskland var af samme størrelse som i 1952, nemlig ca. 200.000 stk., men Vesttysklands andel i den samlede hornkvægeksport gik derved ned fra 57 % til 51 %.

Den interesse, der i 1953 viste sig i *Sovjetunionen* for forøget import af

Eksporten af landbrugsvarer til Sovjetunionen.

	1952	1953
Smør	4.007 tons	8.015 tons
Bacon og flæsk	4.296 „	5.117 „
Svinefedt	–	2.186 „
Hornkvæg	–	23.616 stk.

levnedsmidler, har også givet sig udslag i større køb af danske landbrugsprodukter. Navnlig smøreksporten til Sovjetunionen har antaget et betydeligt omfang. Efter at der i januar 1954 er afsluttet en ny kontrakt om levering af 5.000 tons smør, er det samlede salg af dansk smør siden midten af 1953 oppe på 20.000 tons, hvoraf 15.000 tons leveres af produktionen i indeværende høstår. Både for de 5.000 tons, der er solgt i januar, og for et parti af samme størrelse, hvorom der blev sluttet kontrakt i december 1953, sker betalingen i frie sterling.

Industrien.

Den samlede *industriproduktion* var i gennemsnit for 1953 ca. 3 % større end i 1952, idet produktionsindekset med basisår 1949 steg fra 108 til 111 og dermed lå kun lidt lavere end i 1950–51, der havde den hidtil største industriproduktion. For *konsumvareindustrien* var der en fremgang fra 102 til 107 eller ca. 5 %, medens indekset for *produktionsmiddelindustrien,* 116, var uændret i sammenligning med 1952. Fra og med september har fremstillingen af produktionsmidler imidlertid ligget på et noget højere niveau end i de tilsvarende måneder i 1952 og haft en stigende tendens, medens konsumvareproduktionen omvendt har nærmet sig niveauet i efteråret 1952, jfr. følgende oversigt.

Industriproduktionen i 1953.
(Procentvis forandring fra tilsvarende kvartal 1952).

	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	4. kvt.
Næringsmiddelindustri	–	+ 3	–	+ 5
Tekstilindustri	+10	+15	+10	÷ 6
Fodtøjs- og beklædningsindustri	+23	+ 2	+ 8	÷13
Træindustri	+10	+12	+ 4	+ 3
Papir- og grafisk industri	–	+ 7	+ 9	+ 9
Kemisk industri	+ 8	+ 1	+ 1	+ 4
Sten-, ler- og glasindustri	÷ 1	–	+ 2	÷ 1
Jern- og metalindustri	÷10	÷ 5	+ 1	+10
Transportmiddelindustri	+ 1	÷ 1	÷ 2	+ 5
Industrien ialt	+ 1	+ 2	+ 4	+ 4
Heraf:				
Konsumvareindustri	+ 6	+ 4	+ 4	+ 1
Produktionsmiddelindustri	÷ 5	÷ 2	–	+ 6

Eksporten af industriprodukter var i 1953 knap 150 mill. kr. eller 6–7 % lavere end i 1952. Udviklingen for de forskellige varegrupper var imidlertid ret uensartet; det kan således anføres, at alene nedgangen i eksporten af sukker og sukker- og chokoladevarer næsten svarer til nedgangen i den samlede industrieksport. I nogle tilfælde synes lavere priser at have været medvirkende til faldet i eksportværdien, således for varer af jern og metaller, hvoraf eksporten gik ned fra 191 til 161 mill. kr. Eksporten af maskiner og apparater var uændret med ca. 570 mill. kr., medens der for nye skibe var en nedgang fra 120 til 94 mill. kr., hvilket ikke kunne opvejes af, at eksporten af brugte skibe gik op fra 45 til 48 mill. kr. Navnlig som følge af forøget eksport af farmaceutiske præparater viser posten kemiske artikler en fremgang fra 132 til 150 mill. kr. Desuden kan nævnes, at eksporten af kødkonserves steg fra 214 til 256 mill. kr., medens eksporten af mælkekonserves faldt fra 149 til 132 mill. kr.

Byggevirksomheden.

Byggevirksomheden havde i 1953 et betydeligt omfang, og både det fuldførte og det påbegyndte byggeri var større end i 1952. Man regner med, at der i hele landet i 1953 er fuldført 3.160.000 m² etageareal mod 2.830.000 m² i 1952 og 3.080.000 m² i 1951. Denne stigning for det fuldførte byggeri må ses på baggrund af den stærke forøgelse af det påbegyndte byggeri fra 1951 til 1952. Det påbegyndte byggeri omfattede 2.590.000 m² etageareal i 1951 og 3.267.000 m² i 1952 og anslås for 1953 til 3.424.000 m². Hvad specielt angår *boligbyggeriet,* der udgør væsentlig mere end halvdelen af det samlede nybyggeri, kan det antal lejligheder, der er taget i brug i 1953, sættes til 21–22.000, hvilket er 2–3.000 flere end i 1952; samtidig gik antallet af påbegyndte lejligheder op fra 23.000 til ca. 24.000. Målt i kvadratmeter etageareal synes fremgangen kun at være minimal. Inden for den næststørste kategori af byggevirksomheden, *erhvervsbyggeriet,* har udviklingen formet sig noget anderledes end for boligbyggeriet, idet det fuldførte erhvervsbyggeri er gået tilbage fra 970.000 m² i 1952 til ca. 870.000 m² i 1953, medens der har været en stærk fremgang i det påbegyndte erhvervsbyggeri, der i 1953 omfattede ca. 1.020.000 m² mod 870.000 m² i 1952. Det fuldførte ikke-erhvervsmæssige byggeri – kaserner, skoler, hospitaler m. m. – var med ca. 450.000 m² etageareal 50 % større end i 1952, hvilket i første række skyldtes færdiggørelsen af en række militære byggearbejder. Det påbegyndte ikke-erhvervsmæssige byggeri har i begge årene udgjort ca. 400.000 m² etageareal.

Af de nævnte tal fremgår det, at det i 1953 påbegyndte byggeri som helhed var større end det samtidig fuldførte byggeri, således at det samlede byggeri under opførelse ved årets slutning var større end et år i forvejen. Man kan derfor regne med fortsat høj beskæftigelse i byggefagene i hvert fald i den første del af den kommende byggesæson.

Arbejdsløsheden.

Beskæftigelsen lå i 1953 på et noget højere niveau end i det foregående år. For industrien viser det til produktionsindekset svarende indeks for antallet af

arbejdstimer således en stigning på ca. 2 %. Den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent var i 1953 9.2 mod 12.4 i 1952, og bedringen gjorde sig gældende på næsten alle områder. Det kan dog nævnes, at ledigheden blandt metalarbejderne i første halvdel af året var større end i første halvdel af 1952, men derefter vendtes forholdet om. For skrædere og tekstilarbejdere gik udviklingen i den modsatte retning; i de første 9 måneder af året havde de en væsentlig lavere ledighed end i 1952; men mod slutningen af året blev forholdene ugunstigere.

Prisudviklingen.

Forøgelsen af produktion og beskæftigelse i 1953 har fundet sted samtidig med, at priserne som helhed har haft en svagt faldende tendens. Nedgangen i *engrospristallet* i årets løb androg 5 % mod 8 % i 1952, men faldt udelukkende i perioden indtil august. I den siden da forløbne tid har mindre stigninger og fald opvejet hinanden, således at engrospristallet for december ligesom for august var 334 (1935 = 100) mod 352 i december 1952. Resultatet af årets prisbevægelser har som helhed været til gunst for den danske økonomi, idet både forholdet mellem færdigvarepriser og råvarepriser og mellem priserne på eksportvarer og importvarer lå højere i slutningen end i begyndelsen af 1953.

Engrospristallet.
(1935 = 100)

	Dec. 1951	Dec. 1952	Aug. 1953	Dec. 1953
Vegetabilske levnedsmidler	370	376	348	349
Animalske levnedsmidler	304	313	304	304
Foderstoffer	523	447	402	399
Gødningsstoffer	258	257	241	242
Brændsel og mineralske olier	516	417	394	399
Jern, metaller og varer deraf	382	358	327	319
Bygningsmaterialer (undt. træ)	273	266	257	257
Træ og papir	631	452	442	450
Tekstil og konfektion	330	311	308	306
Huder, læder og skotøj	330	324	332	333
Kemisk-tekniske varer	287	249	227	222
Engrospristallet	383	352	334	334
Råvarer og halvfabrikata	497	429	392	390
Færdigvarer	327	314	307	307
Importvarer	486	415	398	401
Eksportvarer	350	333	318	327

Detailpristallet for april 1953 konstaterede et fald i leveomkostningerne i årets første kvartal på knap 1 %, men i den resterende del af året var det uændret 375 (1914 = 100). I januar 1954 steg det et point til 376 som følge af den årlige regulering af boligudgiften. Denne stigning medfører, at tjenestemændene fra 1. april igen får den portion reguleringstillæg, som var faldet bort den 1. oktober 1953. I arbejdernes dyrtidstillæg sker der derimod ingen

ændring som følge af den sidste stigning i pristallet. Siden forhøjelsen af grundlønningerne ved forligsmandens mæglingsforslag i marts 1952 og stigningen i dyrtidstillæget pr. 1. september samme år med 5 øre pr. time for mandlige arbejdere og 4 øre pr. time for kvindelige arbejdere er der ikke foretaget generelle lønændringer.

De senest foreliggende lønstatistiske oplysninger for industrien er for januar kvartal 1953. De viser, at *den gnstl. timefortjeneste,* herunder dyrtidstillæg og tillæg for „skæve" helligdage, var gået ned med 5 øre i sammenligning med oktober kvartal 1952. Hertil er imidlertid at bemærke, at gennemsnittet for årets 4. kvartal er påvirket af de forholdsvis store udbetalinger af akkordoverskud i fag inden for bygge- og anlægsvirksomhed, som finder sted i årets sidste måneder. Man ser da også, at gennemsnitsfortjenesten for kvindelige arbejdere, for hvilke det nævnte forhold ingen rolle spiller, var steget med 1 øre fra oktober kvartal 1952 til januar kvartal 1953. I de anførte gennemsnitstal er ikke medregnet en række tillæg, bl. a. for overarbejde, og heller ikke feriegodtgørelsen. Medregnes disse tillæg og feriegodtgørelsen, var den gennemsnitlige timefortjeneste i januar kvartal 1953 408 øre (faglærte 469, ufaglærte 405, kvinder 291). Det tilsvarende tal for juli kvartal 1953 er af Statistisk Departement anslået til 412 øre mod 406 øre i juli kvartal 1952, altså en stigning i det pågældende år på 6 øre, som i alt væsenligt kan forklares ved det ovennævnte dyrtidstillæg den 1. september 1952, hvis fulde virkninger først viste sig fra oktober kvartal 1952.

Den gennemsnitlige timefortjeneste i industrien (øre)[1].

	Faglærte	Ufaglærte	Ialt Mænd	Kvinder	Tils.
1. kvartal 1952	412	351	375	255	357
2. – 1952	424	364	388	263	369
3. – 1952	428	367	392	265	373
4. – 1952	437	374	399	269	380
1. – 1953	432	369	394	270	375

[1] Beregnet på grundlag af konstante arbejdertal for hvert fag, hvorved man bliver i stand til at belyse lønudviklingen, uden at forskydninger i sammensætningen af den gruppe arbejdere, der omfattes af lønstatistikken, spiller forstyrrende ind.

Til de overenskomster, der udløber den 1. marts 1954, er der fra arbejdernes side fremsat følgende forslag af generel karakter: 1) lige løn, herunder lige dyrtidstillæg, til mænd og kvinder, hvor de udfører samme arbejde, 2) nedsættelse af den normale ugentlige arbejdstid fra 48 til 44 timer med fuld lønkompensation, 3) løn for „skæve" helligdage (helligdage, der ikke falder på en søndag), 4) sygehjælp for de dage, der ligger ud over sygeperiodens første 3 dage, 10 kr. pr. dag for mandlige og 7 kr. pr. dag for kvindelige arbejdere i indtil 26 uger, 5) et generelt løntillæg på 10–15 øre.

Disse krav er foreløbig blevet afvist af arbejdsgiverforeningen, og sagen er blevet lagt op til forligsmanden.

Udenrigshandel og skibsfart.

De vigtigste ændringer i eksporten i sammenligning med 1952, en stærk fremgang for landbrugsvarer og stagnation eller tilbagegang for industrivarer, er omtalt i det foregående. For året som helhed androg stigningen i udførselsværdien ca. 5 %, medens den udførte varemængde er steget ca. 13 %. Forskellen mellem kvantumsforøgelsen og værdistigningen forklares ved de stedfundne prisfald, der gennemsnitlig har andraget ca. 6 %. En lignende forskel, kun lidt mere udpræget, finder man mellem stigningen i indførselsværdien, der var ca. 4 %, og stigningen i indført mængde, der var ca. 14 %, idet prisfaldet for indførselen har andraget gnstl. ca. 10 %. Bytteforholdet over for udlandet, hvorved forstås forholdet mellem prisindekset for udførselen og prisindekset for indførselen, er således for den stedfundne vareomsætning steget fra 84 i 1952 til ca. 86 i 1953.

Udenrigshandelen.
(Månedsgennemsnit i mill. kr.).

	Indførsel		Udførsel		Indførselsoverskud	
	1952	1953	1952	1953	1952	1953
Januar kvartal	610	592	513	517	97	75
April –	531	524	441	483	90	41
Juli –	506	568	493	487	13	81
Oktober –	568	619	511	571	57	48
Ialt	554	576	490	514	64	62

Betragter man udenrigshandelens udvikling i årets løb, lægger man først mærke til det betydelige fald i indførselsværdien i andet kvartal. Dette fald skyldtes næsten udelukkende mindre importmængde. Også eksportens værdi reduceredes noget, ligeledes i det væsentligste på grund af nedgang i mængden. Men merimporten reduceredes dog betydeligst.

I årets anden halvdel gik importen igen meget stærkt i vejret, og det var atter stigning i kvantum, der var udslaggivende. Da denne fornyede importstigning til at begynde med ikke modsvaredes af stigende udførsel, var indførselsoverskudet voksende i juli kvartal, men det gik atter ned i oktober kvartal, da udførselen viste stærk fremgang. Det samlede indførselsoverskud i 1953 blev ubetydeligt mindre end i 1952.

Stigningen i indførselen i sammenligning med 1952 skyldtes overvejende forbrugsvarer, navnlig personbiler og motorcykler, medens indførselen af rå- og hjælpestoffer værdimæssigt var af omtrent samme størrelse som i 1952. I adskillige tilfælde, således med hensyn til brændsel, var de importerede mængder dog større end i 1952, og importen af fast kapital, der især består af maskiner og transportmidler (bortset fra personbiler), viste en lille stigning.

Så vidt det kan skønnes[1], har der i 1953 været et overskud på balancen for varer og tjenester af samme størrelse som i 1952, nemlig ca. 150 mill. kr., idet

[1] Jfr. Statistisk Departements nytårsoversigt, der dog synes at have regnet med en noget større nedgang i indførselsoverskudet i 1953 end der virkelig fandt sted.

forbedringen på handelsbalancen i forhold til 1952 er opvejet af et fald i *handelsflådens indtægter* fra udlandet. Medens handelsflådens indtjening i 1952 kun i ringe grad var berørt af den nedgang på fragtmarkederne, der var indledet i efteråret 1951, er indtjeningen i 1953 faldet mærkbart, idet nedgangen i fragterne omsider er slået igennem også for den del af handelsflåden, der er indsat i rute- og liniefart eller er kontraktlig bundet for længere tid. Virkningen af nedgangen i fragtraterne på den samlede indtjening er dog i nogen grad blevet modvirket af, at den beskæftigede tonnage har været større end i 1952. Ved begyndelsen af 1953 omfattede handelsflåden 1.343.000 bruttoregistertons, og i årets løb indtil udgangen af november havde den en bruttotilgang på ca. 148.000 tons, hvoraf knap halvdelen var bygget på danske værfter. Afgangen af skibe ved salg til udlandet androg samtidig ca. 57.000 tons, og nettotilgangen i årets første 11 måneder var herefter godt 91.000 tons mod ca. 75.000 tons i den tilsvarende periode i 1952. Den danske handelsflåde er nu større end nogensinde tidligere og ca. 30 % større end før den anden verdenskrig, men i modsætning til de foregående år har de danske redere i 1953 kun afgivet ganske enkelte bestillinger på ny skibstonnage. Endnu resterer dog fra de foregående år indgåede, men ikke effektuerede kontrakter på ialt ca. 300.000 bruttoregistertons, hvoraf ¾ ved danske værfter.

Valutastillingen.

Lægges Marshall-hjælpen til overskudet på balancen for varer og tjenester, kommer man til det resultat, at der både i 1952 og 1953 var et overskud på betalingsbalancens løbende poster på omkring 200 mill. kr.[1], men medens bankernes valutastilling i 1952 forbedredes med over 300 mill. kr., var deres netto tilgodehavender i udlandet ved udgangen af 1953 af praktisk taget samme størrelse som ultimo 1952. Den omstændighed, at overskudet på de løbende poster ikke har sat sig spor i en forøgelse af valutabeholdningen, må forklares ved stedfundne kapitalbevægelser, i første række afdragene på den offentlige gæld, der i 1953 beløb sig til 282 mill. kr. mod godt 150 mill. kr. det foregående år.

Medens der således i 1953 ikke foregik nogen ændring i den samlede valutabeholdning, skete der store forskydninger i fordelingen på de forskellige valutaer. I forlængelse af den udvikling, der indlededes i midten af 1952, er den stærke vækst i dollarbeholdningen fortsat, men virkningen heraf og af en mindre stigning i beholdningen af tredielandsvalutaer på den samlede valutabeholdning er blevet opvejet af en stigning i gælden til den europæiske betalingsunion. Af kreditraterne i E.P.U. var ved udgangen af december 1953 udnyttet 540 mill. kr., hvoraf 108 mill. kr. var betalt i dollars, hvorefter gælden til E.P.U. udgjorde 432 mill. kr. mod 223 mill. kr. ult. december 1952. Da det kumulative underskud over for E.P.U. således er nået op over de ca. 539 mill. kr., der danner grænsen for tredie tranche, skal der af yderligere underskud erlægges 40 % i guld eller dollars, medens der i anden tranche kun krævedes 30 %.

[1] Se dog noten på foregående side.

Bankernes nettotilgodehavender i udlandet.
(Mill. kr.).

	EPU-valuta	U.S.A.-doll.	Can. doll.o. schw. frcs.	Internat. institutioner m.v.	Andre valutaer	Ialt nationalbanken	Priv. banker	Samlet nettotilgodehavende
Ult. dec. 1951 ...	÷266	267	4	÷ 91	106	20	÷54	÷34
„ marts 1952 ...	÷ 72	186	4	÷104	104	118	÷49	69
„ juni „ ...	÷200	177	5	÷ 91	144	35	÷56	÷21
„ sept. „ ...	÷100	271	7	÷109	157	226	÷41	185
„ dec. „ ...	÷223	494	8	÷103	156	332	÷44	288
„ marts 1953 ...	÷256	504	9	÷120	127	264	÷33	231
„ juni „ ...	÷279	556	13	÷102	146	334	÷40	294
„ sept. „ ...	÷341	640	13	÷101	179	390	÷71	319
„ dec. „ ...	÷432	682	8	÷100	172	330	÷33	297

Pengeforhold.

Som det vil ses af nedenstående oversigt, ændredes *pengeforsyningen* – seddelomløb plus indestående på nationalbankens foliokonto – kun i ringe grad fra begyndelsen til slutningen af 1953. I alt var der tale om en stigning på 100 mill. kr. Derimod viser udviklingen i oktober kvartal, der er af særlig interesse på grund af diskontonedsættelsen i slutningen af september og den praktisk taget fuldstændige indstilling af statens løbende obligationssalg i november og december, en forøgelse af pengeforsyningen med 342 mill. kr. til trods for, at der samtidig skete en pengeopsugning gennem salg af fremmed valuta for 60 mill. kr. Stigningen må i første række sættes i forbindelse med en forøgelse af statens nettogæld til banken på 217 mill. kr., bl. a. til fremskyndelse af refusions-

Mill. kr.	Dec. 1951	Dec. 1952	Aug. 1953	Sept. 1953	Okt. 1953	Nov. 1953	Dec. 1953
Nationalbanken							
Udl. tilgodeh. net.	20	332	345	390	370	362	330
Nettotilgodeh. hos staten ...	2658	2117	1903	1810	1791	1950	2027
Obl. og aktier	115	448	455	456	462	476	482
Seddelomløb	1817	1966	1803	1827	1916	1933	2118
Foliokonto	492	522	496	422	332	493	473
Pengemængde[1]	2309	2488	2299	2249	2248	2426	2591
Private banker							
Kassebeholdning	894	963	857	822	676	858	942
Obl. og aktier	1022	1170	1332	1313	1333	1277	1210
Udlån ialt	5029	5257	5517	5587	5626	5590	5668
Indlån ialt	5814	6194	6588	6495	6450	6559	6591
Sparekasser							
Obl., akt. og andelsbeviser[2]	1591	1517	1549	1543	1542	1531	1519
Udlån ialt[2]	2931	3073	3241	3263	3294	3310	3307
Indlån ialt	4843	4958	5228	5211	5235	5266	5185

[1] Seddelomløb + indestående på foliokonto.
[2] Sparekasser med mindst 5 mill. kr. i indskudskapital.

betalinger til kommunerne. Desuden reduceredes de beløb, der indestår i nationalbanken i henhold til deponeringsordningerne for tekstilvarer m. v., med 87 mill. kr. på grund af en lempelse af deponeringskravene, og banken forøgede sin fondsbeholdning med 25 mill. kr.

De private bankers indlån forøgedes i 1953 med ca. 400 mill. kr., og udlånene gik op med et tilsvarende beløb. Desuden forøgedes fondsbeholdningen med 40 mill. kr. Bankernes samlede kassebeholdning, der var gået ned fra 822 mill. kr. i september til 676 mill. kr. i oktober, jfr. den samtidige, noget mindre nedgang på nationalbankens foliokonto, var ved udgangen af 1953 nået op på omtrent samme størrelse som et år tidligere, men har ikke fulgt med udlånsstigningen.

Ialt forøgedes pengeinstitutternes fondsbeholdninger i 1953 med knap 80 mill. kr., hvilket kun var en lille brøkdel af nettotilgangen til det indenlandske *obligationsmarked*. Til trods for, at der i november og december kun emitteredes statslån til en pålydende værdi af henholdsvis 2 og 5 mill. kr., nåede den samlede pålydende værdi af de i 1953 emitterede statslån op på 959 mill. kr. mod 1083 mill. kr. i 1952, og tager man hensyn til afdrag, var nettotilgangen af statsobligationer ca. 665 mill. kr. hvortil kommer 30–35 mill. kr. kommuneobligationer og ca. 330 mill. kr. kredit- og hypotekforeningsobligationer, ialt godt 1000 mill. kr. Denne store nettotilgang af obligationer har kunnet placeres til svagt stigende kurser. Indekstallet for stats- og kommuneobligationer er i løbet af 1953 steget med ca. 3 % og for kredit- og hypotekforeningsobligationer med ca. 4 %. Det bemærkedes dog, at kursniveauet gik lidt ned fra oktober, da det nåede op på årets maksimum, til november. Indekstallet for *aktiekurserne* nåede ligeledes årets maksimum i oktober med 121 (1935 = 100), men var i december faldet til 119, 4 points mere end i december 1952.

C. L.

2.2.1954.